

Nemzeti Társalkodó.

Május' 4-dik napján 1853.

Töredék egy utazó szegény tanuló Naplójából.

*Suspicione si quis errabit sua,
Et rapiet ad se — — — —
Stulte nudabit animi conscientiam.*

Phaedrus.

Késő estve, elázva 's elfáradva, valahára elérék egy udvar házat, nagy zaj 'sibongott az udvaron, a' fejer keblek futkostak elé 's hátra, a' vén gazdaaszszony rikoltzott, az agarak vinnyogtak, a' kémények keményen füstöltek, a' konyhai késdobolás vidám reménnyel töltött bé minden lelkeket 'sat. Akár lakadalom, akár temetés, vagy keresztelés, vagy akár mi egyéb, gondolám magamban, ez jó nékem. Ezen zöldelő remény mejjem hősi tettekre hevitvén, elszánám magamat, hogy bémények, 's ott kényemre kinyugodjam, ki egyem magamat legalább egy hétre, akár mely hideg szavakat, 's megvető tekinteteket kellene is szenvednem! — De mint lehullott bátorságom, mi-

dőn a' kapu mellől egy ör, mint lánczos kutya, kis szobájából dörögve előmbe szökött.

„Bé ne tegye kend lábát a' curiába, mert ő Nagysága keményen feltette magában, hogy mostanság semmi névvel nevezendő contót ki nem fizet, 's ő Nagysága, feltételeiben, nevezetesen az ilyenekben nagyon állhatatos.“ „Uram instálom alázatosan.“

„Nincs itt több szó, igyék kend a' bírónál az udvar gratiájából egy pohár csügert, azzal takarodjék haza, tanácslom is siessen, hogy ő Nagysága kendnek itt létét meg ne tudja, mert ő valamint mindenben, úgy az alkalmatlankodók megfenyítésében is nagyon liberalis gondolkozása.“

„Uram instál...“

„Egy szót se többé.“

„Én uram contót nem hoztam, mesterember nem vagyok, hanem egy elfáradt éhes tanuló.“

„A' már más“ felele az én emberem — „engedjen meg öcsém uram, tévelygésből esett az egész dolog, mivel öcsém uram oly alázatosan állott előmbe, mint egy neveletlen mester-ember, ki régi munkája bérét kívánja megkérni; jöjön-bé, az én uram mindenekben nagy Patronus, öcsém uramat különösen jól fogja látni, mint a' ki egy részint a' Patronusoknak gratiájából mehet elő a' tudományok dicső mezején.“ — Ezzel bementünk egy kis szobába, melyben az én emberem a' szabó, csizmadia, 'sat. executo-
rok ellen őrt állott. —

„Üljön-le, szárazsza-meg köntösét, ne féljen, ne jöjjön zavarodásba, ne legyen olyan vad, mert jó Pátronusnak jött udvarába, ki különösen a' Collegiumokat érezhetőleg pártfogolja.

Ily, 's hasonló biztató szavak bizodalmat öntöttek belém, elfogadó szíves gazdám iránt: beszélgetésünk mind nyiltabb, nyiltabb lett, 's kevés idő alatt a' tudományok széles mezejét csak nem egészen öszveviszsa járók, vizsgálók. — Tudományos bogdácsolásunkban igen természetesen a' politicára is le szállottunk; de nem kis bámulásonra erről nem örömet beszélt gazdám: mái időben úgy mond a' politicusok kimentek módiból, miscreditben jöttek, hallaná csak, hogy beszél uram a' politicusok ellen, kivált most, mióta megtudta, hogy tisztválasztás lesz. „A' politicusok“ úgy mond az én uram, „földalatti férgek, melyek a' fiatal tölgy tövének gyengé gyökerein táplálván magokat nem kívánkoznak ki a' világosságra, 's mind addig rágodnak azokon, míg egy erős szél, a' meggyengített tölgyet leverve, az elszag-gatott, elvágott fa tövet a' világra kifordítja minden undokságival 'sat. 'sat. Ilyeneket, 's hasonlókat tud az én uram mondani könny nélkül oly kedveltető bővséggel, és gyorsasággal, mintha cathedra előtt mondaná-el leczkéjét. — Oh szép elédása van neki, hol nap meg fogja hallani, 's látni, t. i. mivel én öcsém uramat széles esmereteiért, neve-

zetesen a' deák nyelvbeli gyakorlottságáért, és szép magaviseletéért megkedveltem: tehát ki fogom eszközölni, hogy a' holnap adandó vendégség alatt a' *fenszolgálok* közé elegyedhessen, akkor fogja majd látni, mint tudja magát uram kedveltetni.

Itt gondolám magamban felleltem éltöm boldogságát, megköszöntem védangyalomnak kegyességét, 's minekutánna a' tudományok mezején még egy darabig turkáltunk volna, vacsoráltunk, 's lefeküdtünk.

Más nap védangyalom (ki a' mint utóbb megtudtam X — I úrnak intimus Secretarius, azaz honorarius scribája volt) audentiát szerzett számomra.

„Domine!” mond X — I úr, „Kend, a' mint értesíttem a' tudományokban igyekezett elé haladni, ezzel nagyon meg vagyok elégedve, igen jól esik nekünk, midőn látjuk, hogy az ifjak ohajtásinknak megfelelnek, igyekezzék kend ezután is helybehagyásunkat megérdemelni, nevezetesen forgolodjék urak között, hogy általok megismerethessék, 's maga idejében egy vagy más külső, vagy belső hivatal által megjutalmaztathassék, közelebből készségét a' *fenszolgálok* között béműtathatja.” Ezzel fejét meghajtván az audentiának vége lett, mely alatt X — I úr eléggé ki kívánta mutatni, milyen sokkal felebbebb áll ő nálamnál, 's milyen nagyon nagyon Patronus.

Ebéd alatt munkásságom köre, a' flaskókra, és torokra való másod rangú felügye-

letben állott, mely tisztnek hív bétöltésére, csak józanság, és éles szem kellett, nehogy t. i. a' fő pincernarum magister magát is vendégnek nézve, az üvegek kiürítésében segítségül legyen, 's ezen tiszt réám nézve nagyon kellemetes volt, mivel állásom az oloszfal végénél lévén, nyugottan nézhettem végig az egész ebédet, a' nélkül hogy a' fen szolgálók zaj özöne által elsodortathattam volna. A' nagy terített asztal közepét, egy parlagi rósákkal, rosmarintokkal, patkanca liliomokkal ékesített disznó fő foglalta-el, melynek oldalain ezen szók voltak tésztából kirakva: *Éljen a' barátság.* Az asztal két végeit egy pár dragánt oszlop, melynek oldalán egy felől egy meredt Jäger czélozza azon szarvast (annak kellett lenni, mert sok águ szarva volt) mely az oszlop tulsó oldalán keményen szalad úgy aunyira, hogy ha a' vadász vadját csak hamar le nem lövi, ez utólérvén a' nagy Nimrodot, kétségkívül ledöfi őt a' méjségbe, mely egyéb aránt nem nagy mesterség, mivel szegény Nimrod valamely vendégekre czélzó elősajditástól lelkesítette alig áll lábán: — ezen sokatjelentő emlékek voltak a' non plus ultrák, ezeken kívül az asztal lapja bé volt terítve nagy szorgalommal merőben tortákkal csemegéikkel (le az aszszu szilváig), üvegekkel, 'sat, elannyira hogy a' vendégeknak nagyon szűken 's nem kis alkalmatlanitással volt helyek enni, mire pedig a' mint a' jövődő megmútatta nagy szükség volt.

Már vecsernyére haladt a' nap, mikor valahára az ebédlőszobába hívó jeladás megszólalt, melyet is oly örömmel fogadtak a' vendégek, mint a' haldokló jó keresztény a' jobb világra intő halál csengettyűt, haladék nélkül tehát ki kezdték indulni a' várt asztalhoz, melyhez csak ugyan oly könnyen elnem juthatának, ha fegyveres erő kívánt volna rohanásoknak ellent állani, készek lettek volna talán önvészedelemzetésekkel is magoknak útat rontani, de egy sokkal keményebb hatalmasabb erő állott ellent, mely nem csak csekélységekben, hanem nagy országok boldogságát tárgyazó dolgokban is kiműtatta már sokszor 's még sokáig kiműtandja mindenhatóságát, t. i. az eleinktől örökségül reánk maradt képzelet az illendőség törvényeinek, melyek ellen ki hibázik, elmúlhatatlanul megkapja a' közvélemény által kemény büntetését. Ezen illendőség azonban tartotta vendégeinket, kik is két üres szobákon való átmenetelek alatt nem mulatták-el addig kínálkozni, 's addig taszigálódni (módoson perszé) míg a' leves az illendőség thermometruma szerint a' szükséges gradust azaz a' fagy pontot elérte, végtére illendő szorulások és engedelem kérések között a' vendégek leülvén, jóllehet a' hely szűk a' leves hideg volt, mindenki enni kezdett kíváncsilag, 's bámúlta be jól főznek X — I úrnál.

Az ebéd közepe tájáig, jó kedv semmi, szó kevés, több ivás 's legtöbb evés volt;

ellenben a' vége felé legkevesebb evés, több ivás, legtöbb beszéd és határtalan lármás jó kedv uralkodott.

„Uraim“ mondá X — I úr midőn látta hogy a' tálak már tele vitetnek-el, tehát 'sat. 'sat. „nekem van egy köszöntésem, minnyájan magyarok atyafiai vagyunk, egy Istenünk egy Királyunk egy Hazánk van, ha élünk együtt élünk, ha veszünk együtt veszünk. *Éljen a' barátság!!!*“

Éljen! éljen! 'sat.

Azonban a' harsogó tus ropogása 's az asztal tombolása alatt az egyik oszlopról a' szarvas a' méjbe lebukik, melyről csakugyan a' vadász tudni semmit nem akarván; hevesen fojtatta vadászatját.

Kevés idő szakadtával „Uraim“ mond X. úr, „egy nagy nap áll előttünk töltsünk poharat, Uraim. Tisztválasztás lesz, ügyeljünk barátim, kinek adjuk bizodalunkat; ne hogy ősi szabadságunkkal midőn élünk, tulajdon nyakunkra bajt szerezzünk; magam részemről jó tisztnak tartom azt, ki nem felejtí el egy szempillantásig is hogy azoknak köszönheti méltóságát, *kik megválasztották, ki ősi jusainkat, törvényeinket, szabadságainkat és főképpen törvényes szokásainkat,* merőben értve, tudja melyik törvényt mikor *ki számára* kell megtartani, vagy meg nem tartani, ki a' tett újításokat csak akkor veszi telyesedésbe, ha azok a' régiektől legkisebb mértékben sem különböznek, végtére ki a' parasztságot a' földes urak hasznokra

mindég megkiméli, 's különben is csak annyit sanyargatja őket a' mennyi a' közönséges bátorság fentartására szükséges, ellenben őket ősi constitutionk 's jusaink ellenére, nem pártfogolja. Az ilyen tisztet az Isten éltesse, a' nem ilyent vegye magához."

Helyes, helyes! Éljen! veszszen, 'sat.

„Uraim“ szól egy a' vendégek közzül, ki már ezelőtt való nap megérkezett vala 's az ólta X.-l. úrral sokat tanácskozott, „mi itt az X.-l. úr grátiajából jól ettünk ittunk vigadtunk, igaz régi törökös magyar szokás szerint“ (a' vendégek közzül kik tehetik felállanak, azonban némelyek tanácsosabbnak tartják újra le ülni) éljen az igaz magyar, éljen X.-l. úr“

Eljen, éljen!“ 'sat.

„Uraim“ folytatá a' szónok, „mi X.-l. úr által figyelmetessé tettünk törökös jusaink oltalmazására 's helyes használására, mert szíven fekszik neki hazánk 's *vérrel* szerzett jusaink oltalmazása, 's fentartása. — Éljen a' nagy hazafi! éljen a' nagy ember, éljen a' nagy Pericles, Phocion, Timoleon! éljen X.-l. úr“

„Eljen, éljen, éljen!“ 'sat.

„Uraim“ szól végezetre a' szónok, „három a' szó — A' mi kedves gazdánk megtanított minket nagyon jelesen, milyenek kell lenni egy tisztnek, a' ki ily jelesen tudja ily méjen érti, ily buzgón érzi egy hivatalnak kötelességeit, a' legalkalmasabb, annak elhordozására, éljen a' mi szívből sze-

retett, becsült, tisztelt, imádott új Tisztünk! éljen X-l úr!

Éljen, éljen, éljen! 'sat. dob trombita réztángyér, szék asztalláb ropogások, 'sat. Azonban a' vadász is ledül méj sírjába 's a' disznó fő is *eljent* intvén agyarával a' *Barátságot* le rázza pofájiról 's csak az *eljent* szenved-meg; — méj zaj között X-l úr fel-emeltetik, 's a' házban háromszori *éljen* között meghordoztatik.

„Kedves barátim“ szól X-l úr.

Haljuk, haljuk a' mi kedves új Tisztünket

„Kedves barátim én“

Haljuk haljuk hantzfut ki vérét ki nem ontja a' mi kedves új tisztünkért „Kedves barátim én vagyok“ Éljen a' köz kedvesség méltán megnyert kedves új tisztünk, le a' mi új tisztünk ellenségeivel, le a' hazá-árulókkal, le a' csendesség háborítókkal.“

„Helyes, helyes.“

Végtére a' zaj le oszendesedvén X-l. úr így szól: „Kedves barátim én vagyok a' leg jobb, 's egyszersmind legszerencsésebb hazafi, a' legjobb mert a' hazáért meghalni mindenkor kész vagyok, a' legszerencsésebb mert tőletek, mert általatok a' hazától elnyerém a' hazafi koszorút.“

Helyes, helyes, éljen a' nagy Orátor éljen a' Cicero, Demosthenes, éljen X-l úr.

„De kedves barátim“ folytatá X-l úr, „az othoni csendes életet mindenkor legtöbbre becsültem, hivatalokra soha sem vágytam, ház népem közepette, egy néhány jó bará-

timmal egy kalán lévest megenni, egy pohár bort meginni, úgy a' mint az szegény házamtól kitélik, ezt mindenkor fő boldogságomnak tartottam, a' hivatal viselés annak kiben nincs ambitio, mint bennem, ki nem kíván utánna élni mint én, nagyon alkalmatlan és terhes, 's talám én nem is vagyok arra való, legalább mentől többet gondolkozom annál inkább által látom be keveset tudok."

Éljen a' nagy Philosophus! éljen a' Sokrates; Phocion, Sophocles.

De éppen azért éljen a' mi kedves új tisztünk éljen X-I úr.

Helyes, helyes! éljen!!

„Kedves barátim! érettetek mindenre kész vagyok, 's legalább tudom hogy tökéletesen meg lesztek velem elégedve, mert dicsekedni ugyan nem szoktam de ti tudjátok, hogy tiszta hazafi vagyok, hogy soha semmiért principiumaimat el nem hagyom, *Si fractus illabatur orbis inpavidum ferient ruinae*“

Éljen, éljen! 'sat,

Igy folyt ez késő szürkületig a' mikor a' vendégek felkelvén; egy, mást ex. innata prudentia, bévezették, a' mint lehetett egy lengyel marsch mellett a' belső szobába, a' hol is a' szürkület, mely mint a' világosság és setétség közt lévő bizonytalanság, a' vendégek bizonytalan lépéseivel szép idomzatban volt: sok oly cselekedetet fátyololt bé, melyet most elé hozni nekem az

illendőség meg nem enged. — Ebéd után a' vendégek, vigságokat még csak lehetett folytatták, X-l úr hosszason, és fontoson beszélett, a' mint az ajtóból hallottam, a' tisztviselőknek hibájokról *pure et applicative*, hogy a' mostani tisztekről szólni nem szándéka ugyan, de a' csak igaz hogy eladták magokat testestől lelkestől, hogy minden felsőbb rendeléseket kivisznek erővel is, hogy a' nemesi jusokat lábokkal tapodják, és hogy ő nem magáért beszél ugyan, mert nekie mind egy, de ha a' mostani tisztek megmaradnak, úgy nem sokára a' nemesi szép jusok mind oda lesznek. — Ezután különböző tárgyakról volt a' szó, a' többek közt az új magyar szókról, melyeket, a' vendégeknek nagyobb része mivel nem értett, nem szeretett, X-l úr is tudni való nagyon ellenek volt, gondolom úgy mond, dicső eleink sem ugattak, 's ha ők ellehettek új szók nélkül, mi gondolom annál inkább kifejezhetnök magunkat ezek nélkül, de hijában nálunk most fájdalom sokan vannak kik okoskodnak okosság nélkül.“

„Bölcsen mondja barátom uram“ felel egy a' vendégek közzül, „annyival inkább mivel ezen újító bölcselkedők, a' régi törökös magyar szókat elfacsarják, egy betűt hozzá tesznek vagy el vesznek, 's azt gondolják hogy az által *ugyanazon* értelmet tisztábban kifejezik már p. o. nekik nem jó komor, irigy, meg nem esmerem, osztán szellő 'sat, hanem e' helyett azt mondják,

*komoly, úrügy, elesmerem, szellem, 's azt gondolják Isten tudja mennyivel okosab-
bak másoknál.*"

Ekkor az ajtóból elszólíttatván, beszéd-
jekre nem ügyelhettem, hanem hogy vigan
's megelekedve még sokáig múlatoztak, tu-
dom onnét, mivel a' harmadik házból fél-
éjszakáig mind hallottam felkiáltólag ezen
szókat Éljen! Helyes! Hazánk nagy embere!
hazánk *viradó* hajnala! a' *Magyarok* Istene!
'sat. mig végtére fejem a' napi zajtól, 's lár-
mától elkábulván; elszunyadtam, 's *álmom-
ban* hazám hajnalát hasadni láttam. —

(végzete következik)

G r ó f Schlabrendorf Gustáv.

Ez a' megkülönböztetett ember a' nél-
kül hogy a' világ ügyeiben nyilvános szere-
pet vállalt, vagy író lett volna, nagyobb bé-
folyással volt időnk történeteire mint sze-
rénysége váratta vagy gyaníttatta volna ve-
le. Atyja kormányozó vala Silésiában, kitől
öröklött vagyonja korán alkalmassá, tevé ki-
elégíthetni esmeretgyűjtő vágyát, az emberi
vizsgálódás szinte minden ágaiban. Született
Stettinben Mart. 22-kén 1750. Oskolai tanú-
lása végzetével utat tett Németországon, Hel-
vetzián, Franciaországon által Angliába, hol
6 évig múlatott. Kevéssel a' revolutio kiü-
tése előtt Párisba visszament, 's végképpen
oda telepedett. Itt hatott ő idő korosaira,
mindennapi társalkodás és bizadalmas beszél-
getések által Franciaország legnevezetesebb

tudósaival és státusembereivel valamint más tartományokéival is, kik ritkán mulatták-el a' minden különczök legtiszteletesbbikét meglátogatni. Méretlen emlékező tehetsége a' legélesebb észszel párosult, 's látogatóji beszédjéből vaz esetek és személyek legcsekélyebb és szembe nem tűnőbb egyes vonásait kitánúlva, szerencsés tanácsadó sőt jósló volt másokra nézve, még oly környületek közt is, melyeket ezeknek, állásokhoz képest jobban kellett volna esmerni mint neki. Emberiségért égő szívvel, magass, erős lélekkel állott ő a' nagy politikai nézőhely tolongó nyüsgése közt, szóval és tettel élémozditva, minden jóltévő intézeteket, hozzáfogást 's titkos segedelmet nyujtva számtalan szükölködőknek, kik közzül csak a' Francziaországban lévő porosz foglyokat említjük; mert 30 esztendei távollét legkisebbé sem gyengítette meg hazafiságát; 's Párisban is haláláig Németnek, Burkusnak, Silésiaiinak maradt; 's mindég tudósítva volt a' honni esetekről változásokról. Méj, gazdag, és még hetvenedik évében is ifjui tüzzel, elevenséggel bíró elméje előtt, a' história és jelenkor könyvei mindég nyitva valának, 's mikor azokból 's a' politika legméjebb kútfejeiből meritett gondolatait ömlő, elragadó ékes szóllással eléadá, egy felsőbb nemü valónak látszék, ki a' halandók szenvedelmeitől és előitéleleitől szabadon, alávalo érdekeiken feljül emelkedve, elfogulatlanul nézi 's 's festi azoknak hiú tolongását. A' politikai tárgyak 's a' nap tör-

ténete felőli észrevételei 's ítéletei közül sok vezette 's igazította könyvekben 's hírlevelekben mások nevé alatt a' közvéleményt, mivel gazdagsága gondolatokban; 's a' dolgok aránylati felfedezésében oly kimeríthetetlen volt, hogy soha sem vala szüksége a' kimondottat mint sajátját őrizni. A' terrorismus alatt másfél esztendeig fogva volt, 's csak a' jakobinusok bukta adá vissza szabadságát. Napoleon uralkodása alatt, kivél soha sem szűnt meg az igazság szavát hallatni 's kinek megbukását sokkal az előtt megjövendölte, egyrészt talán csupán élet módja különöségével menekedék-meg újabbi háborgattatástól. Ugyan is szép vagyonja mellett nem csak egyszerűn hanem valójában szükködőleg élt G. Schl. Piperétlen szobában egybehányt könyvek, 's a' szükségesebb házi-eszközök között setét színű kopott rongyos kaputban, a' kamintűz előtt ülve fogadá minden karbeli esmerős és idegen számos látogatóját, 's minden tette oly embert árula-el ki egyenes úton siet céljára, és alattomosságoknak, nagyravágyásnak 's talán még a' hiúságnak is hozzájárulhatatlan. Hoszszas távollétiért jószágai nagyobb része letartóztatott vala, de későbbre érdemei jobb elesmérése felnyiták a' pecsétet. Meszsziről is oly jóltévő hatással tudott lenni hazájára, hogy a' Király nem tagadhatta-meg tőle a' vas érdemkeresztet. Utolsó 10 évében nem hagyta el szobáját, 's 1824-ben Aug. 21-kén történt halála közhasznu ideákkal foglalatoskodásában lepte-meg.

Emberség.

Van egy táplálék, nem legdrágább, de legszükségesebb — a kenyér. A szegény szinte csak ezzel él, a gazdag nem lehet nélküle. *Galiani* „a gabona kereskedésről” irt beszélgetéseiben ezt mondja; A kenyér-szűke, más egyéb táplálékok bővségiben is éhséget szerez, mert kenyér nélkül más eledel sem emésztetik-meg olyan jól.

Ételre nézve mi a kenyér; emberi társaságra nézve az, az emberség. Nem néznek rá; számba sem veszik; pedig legszükségesebb az emberi társaság fentartására; nem fénylő erény, de leghasznosabb, 's legerősebb a társaságos életben.

Pillantatnyira igaz hogy minden erkölcsi láncz megszakítása a csalárdnak elsőseget szerez az emberséges ember felett; de valóban — csak pillantatnyira is. A ki továbbra nézés nélkül minden eszközt használ, azt éppen a korlátlanág hamar elkényezteti; nem hisz' tovább semmi ellentállást; 's végre nem a minden emberi okosság mellett is elkerülhetlen környület miatt, nem, ostobasága útján tulajdon veszedelmébe rohan, valami nyomoru környület által, mely csak nékie káros, 's melyet a legeggyűbb is elkerült volna. — Megjövendöltem én ezt Napoleonnak még 1808-ban; meg is irtam. 1814-ben megemlékezett jövendölésemről. Emberség a legfáinabb 's legbizonyosabb politika. Nem győz minden egyes esetben; de még is igen az egészben. Ki pedig a játé-

kot megakarja nyerni, annak nem kell minden ütést vinni akarni; 's, a' ki nyerni akar a' játékban, annak nem szükség minden játékot megnyerni.

Fejedelemmátka.

A' revolutiot tiszteltem, de mindég utáltam a' revoltálókat. Az, a' nemzet tavasz-sza, mely a' bárdolatlan századok téli havát a' megfagyott népről leolvasztja; igaz, tavasz őszi zűrzavart is hoz magával. Franciaországban tiszta volt az, eredetében; felszabadítója az emberiségben elnyomott tiszta-emberinek. Szépsége lelkesedésre ragadta a' világot. Oh! miért nem tanált egy nemes fejedelemre, ki mátkájának kérte volna; mert fejedelemmátkának kell lennie, hogy istennének maradjon, áldjon és lelkesítsen. De az udvar félreismeré, a' népcsoportnak hagyta martalékaul, a' kicsapongóknak, kik őt elcsabiták, míg népringyóvá kelle aljasódnia; 's ekkor maga a' nép is utálattal fordult el tőle, szivesebben követvén szolgálilag a' katona dobát, vagy a' térítő beszédeket.

Időnk 's tán még más időknek is erendő büne, hogy a' kormányzók és általak kormányzottak nevelése, mívelése között oly szerfeletti aránytalanság van; törvénye az erkölcsi, mint a' testi világnak, hogy a' lelki felfelé igyekszik, a' lelketlen nehéz pedig lefelé. Mi lehet belőle, ha lélek 'és tudomány a' népnél, fenn pedig lélektelenség, tudatlanság van.